

داهینانی ئه ده بی

محمود زامدار

راسته : رهگه زه کانی کاری ئه ده بی له ناخی ژيانه وه سه رده ر
ئه کات و هه لئه هینجریت ، به لام هه ر له گه ل ده رباز بوونی له
چوارچینه ی ئه و ژيانه و هاتنی بو نیو جیهانی ئه ده به وه ، ئه و
به جاری خاسیه ت و هیما و واتای تروه ر ئه گریت و به روخساریکی
تر خوی ئه نوینی و ئه بی به شتیکی تر ، نه گینا ئه و کاره ئه بی
به کاربوئکاری و یاوینه یه کی به پیشاوی رووت و ره جالی ژيانی
دایک ...

هه روه ک دیاره ، رهگه زه کانی کاری ئه ده بی بریتیه له و بیرو
تاسه و چرپه و سوزو که س و ووشه و باری سه رنج و هه لوئسته و
رووداوانه ی که مروفی ئه دیب له ژيانی روژانه یدا تووشی
ئه بیته ، به لام بوته ی کاری زیندووی ئه ده ب له باری داهیه
تیکرای ئه و هه موو هه و ره گه زه جوړا و جوړانه بتوینیته وه و بیکا
به جهسته یه کی زیندووی گیانی به گیانیانه ی وا که به هیچ
کلوجی له یه کتر دایر نه کرین .

بو نمونه : گه ر رهگه زی (چار سه ختی - غیره) له نیو ئه ده با
وه ک بیرو هه ست پیکردنیک و هه لوئسته ی وه رگرین ، ئه و
به ته واوی له و چار سه ختی یه رووته له ی ژيانی روژانه مان
به ده ره و زوریش جیاواز .. دیارترین نمونه یه کیش بو ئه م
به لگه یه (ئوتیلو) ی شه کسپیرو ئه و چار سه ختی یه که هه ر
به ته واوی له هیچ چه شنه چار سه ختی ه ک ناکات ... بیگومان هه ر
ته نیا هونه ریش ئه توانی و بوی ئه لوئی ئه و هه لوئسته و هه ست
پیکردن و باری سه رنج و بیرو بگه یه نیته ئه م ئاسته به رزه و

ئه وانه ی به قوولی و به کارامه یی له نیو کاری پیکه یشتووی
ئه ده با کار ئه کن ، ئه زانن : ئه و رهگه زانه ی که تیکه ل به و
ئه ده به یه له چه ند که رهسته یه کی خاوی خاوه ن چه ند
خاسیه تیکی تایبه تی پیک هاتووه و چون له ئه نجامیشا ئه بی
به چه ند رهگه زیکی تازه و سه ره پری وا ، که به ته واوی له گه ل
خاسیه ته که ی جارانی جیاوازیه کی ته واوی هه یه و ئه و کاره
ئه ده بیه ش ئه کا به خاوه ن که سایه تیه کی مورکدار و دیاری نیو
کاره ئه ده بیه کانی تر ، جا ئه و کاره چ له رابردوودا بووبیت یا
هاوچه رخ و له وانه یشه له پاشه روژا سه ر هه لبدات ... هه ر
هه مان ئه م کرده یه ش له تیکچه رزان و ئاویته بوونی کیمیایی دا
روونه دات و گه لی رهگه زی تازه ی وای تیدا ئه رسکی که له بنجا
تیا یا نه بووه ، به جوړی گه ر ئه و رهگه زه تازانه ی تیا نه بیته ،
ئه و مه به سته ی ئه و تیکه لاوی و تیکچه رزانه هیچ مانا و نه نجامیکی
بو نامینیته وه ، چونکه به هاو نرخه که ی له وه دایه بتوانی ئه م
جوړه رهگه زانه له ژيانی عه مه لپیدا به ئه نجام بگه یه نیت و
له وانه یشه بیته مایه ی سه ر هه لدان و رسکانی گه لی رهگه زی
تر .. !!

ئه م دیارده یه ، به شیوه یه کی تایبه تی به سه ر ئه ده ب و به
شیوه یه کی گشتیش به سه ر هونه را رائه هینریت . ئه و کاره
ئه ده بیه ی که نه توانی گشت رهگه زه کان له نیو بوته ی خویدا
بترشینتی و بتوینیته وه ، ناتوانی بیی به ئه ده بیکی ره سه ن و
شیاوو زیندوو ...

(بیزاخینی) .. هر لیره شدا نه بی نه و راستیه مان له بهر جاوبی که زاروهی (زاخاندن) زاروهیه کی کیمیاییه و نه دیب و ره خنه گرانی نه دهب - بیزانن و نه یزانن - زوریان مه به سته و زوریی به کار نه هیئن ...

هر وهك چون له تیکچرژانی کیمیایی دا نه و کارانه روو نه دات ، نه و اهر نه و هویانه یش که نه بنه مایه ی نه و تیکچرژانه نه بنه بنچینه ی نه و کاره ، که چی نه و هویانه ی که یارمه تیده ری نه و تیکچرژانه نین و دووره په ریزن ، نه و له دهره وهی کاره که دا نه میننه وه و بی دهسه لات ، چونکه گه ر بکه ونه نیویه وه نه و ا لیکوله ره وهی کیمیایی ناگاته هیچ جوره موعاده له یه ک و کاره نه زمونگه ییبه که ی لی تیک نه چیت و چه واشه ش نه بیت ... نه و ا ویش له کاری پیگه یشته وی نه دهب با که ره فزی گشت جوره هویه کی لاوه کی و نه یار نه کات ، گه ر بیت و نه و هویه نه بیته مایه ی په ره سه ندنی درامپانه ی نه و نه دهب .. چونکه نه و هویه نه بیته ته که ره یه کی ناقولاول ریگی گه شه کردنی لی به ره به ست نه کات و له وانه یشه داهینانه نیستاتیکاییه که شی بشیوینی و دایمرینی ...

به م بی به نه و هویه درکاوپانه ی نه بنه مایه ی روو شیواندنی نیستاتیکای کاری نه دهبی و که لی که لین و که له بهر نه خولقینن و نسکو به کاره که نه بن ... کیشه ی درامپیش که به چه وه رو کروکی هر کاریکی سه رکه و تووی نه دهب نه ژمیردی ، نا نه و کیشه یه به شیویه کی راسته و خو نه و قانونه کیمیایی یه کاری تی نه کات : (قانونی کاریگری بارستایی) .. نه و قانونه ش بریتی یه له وهی که : ره وتی تیکچرژانی کیمیایی (بارستایی هاوکو) کانی نیوی کاری تی نه کن .. واته : گه ر بارستایی نیوی نه و که ره سته تیکچرژاوه ، له چاو بارستایی که ره سته کانی تر زورتر و فره تربیت ، نه و ا ره وتی تیکچرژانه که روخساریکی جیاواز نه گریته خو ی ، خوگه ر که متریش بیت ، نه و ا به ره نگیک و جوریکی تر نه که ویته وه ... هر نه م قانونه کیمیاییه ش سنوور بو جور ی کوتایی پیهاتنی لوژیکانه ی نه و کاره نه دهبی یه دانه نیت . چونکه تیکچرژانی نیوره گه زه جیا جیا کانی کاری نه دهبی ، له یه که م ووشه وه دهس بی نه کات و تیکچرژانه که ش به هم موو لایه ک دا نه کشی و به پانی و دریزی و به قولی نه و کاره دا به رده وام نه بیت و تا نه گاته نه و ریپه وهی که تیکچرژانه که نه یسه پینی ، بی نه وهی لا له رای تاییه تی نه و

نه دیبه و جور ی کوتایی پیهاتنی نه و کاره بکاته وه .. هر بو نمونه و به س : نه و نه دیبه هه قی نه خو ی هه لقرتینیه نیوی نه و کاره و به زوره ملی رای (خیرخوازانه ی) خو ی له دزی (به دکاری) بسه پینی ، گه ر هات و هر له سه ره تاوه (به دکاری) به شی هر هه گه وره و قورسی نیوی نه و بارستایی یه هاوکویه بوو ، چونکیم نه و بارستاییه قورسه ، گشت بارستاییه هاوکویه کان له گه ل خو یا هه لئه گریته و تیکچرژانه که ش نه و رییه نه گریته بهر ، که هاوشانی قورسایی و جور ی نه و بارستایی یه بیت ، بی گویدانه نه و سه رنج و بیرو باوه پانه ی که زانستی ره وشت جاری بو نه دات ..! نه مه ش واناگه یه نی نه و نه دهب له گه ل ره وشتا ناسازیت ، به لکو مانای وایه ، نه و نه دهب به شیویه کی زیندوو (ژیان) به گشت قانونه سر ووشته کانی خو ی ، به گشت چاکه و خراپه کانی خو ی به رجه سته نه کات .. نا به لکو و ا چاکتره کاری نه دهبی ، به ره وشتیکی په رزه وه ، و ا له و نه دیبه بکات ، تا خو ی به زوری زوره کاری هه لئه قورتنینی و ره وشته باوه کان به سه ر نه و کاره دا نه سه پینی .. خوگه ر وای کرد ، نه و ا ناتوانی خوینه ر یابینه ر یا گوینگر ئیقناع بکات ، له وانه یشه سه رکه وتنی (به دکاری) به سه ر (خیرخوازی) و له کاریکی نه دهبیا ، بیته مایه ی په ندیکی مه زو و به رزی ره وشت و وایش بمانورویینی تا به رنکاری نه و خراپه و به دکاری یه بیینه وه ..! توانای نه دیبیش به نده به ئیقناع کردنی دهره و به ره که به ره وتی تیکچرژانه کیمیاییه که ی نیوی نه و به ره مه .. نه م هه لو یسته نه دهبیه ش خو ی له خو ی دا ، بایه خدان و ریزگرته له بیروباری سه رنجی خوینه رو بینه رو گوینگری زیره ک و هوشمه نده وه ، دوور ، زور دوور له قسه ی پهل و له خوتبه دادانی کلاسیکی ی بی پیرو له خشته بردن و ته نافبازی کردن به ووشه ..!

خوگه ر نووسه ر ویستی کوتایی به ره مه که ی خو ی به لای (خیرخوازی) یا بشکینی و رایکیشی ، نه و ا نه بی هر له سه ره تاوه ، بارستایی گه وره ی تیکچرژانه کیمیاییه که له خزمه تی ره گه زه کانی (خیرخوازی) یابن ، تا تیکچرژانه که به ره های و بی گری و گول ری بگریته بهر ، نه و ساته یش ره گه زی (خیرخوازی) نه بیته شتیکی ناسایی و له نه نجامیشا هه موو جوره بیانوییه کی ته کنیکی و فیکری ی له بالا نه بیت . نه مه یان و ا ، مه سه له ی تیکچرژانی کیمیایی نیوی کاری

نووسینی - سه لامي عزت سه دهس

له لایه ن - نه حمه د خواجه وه له زمانی تورکیه وه کراوه
به کوردی .

له مانگی ناغستوس 1825 دا له شاری په ترسپورخ چار
نه له کساندری په کام له گه ل سه رچ دا به م جوړه وتووبیژیان کرد
چار : نیتربیی ناوی ، پریارم دا که روژی 13 یان 14 ی مانگ
نه بی له « ناگانروک » به
سه رچ :

به په نجه که وره ی دهستی چه بی لاجانگی خوی ه لک پراند ،
وتی نه ی شازن نه یزانی وه ناگاداره ؟

چار .

ناگه داری نه کام :-

(نیکولا په فیچ فولکونسکی) له گه ل نه له کسان ی په کام میړدی
(نه لی زابیت نه له کس فنا) هاوړی ی منالی و ماوه ی چل سال
چه کدارو هاوکاری جه نگو په یمانی نه بی بوون :-

بو روژی دواپی چار نه له کساندری سه رچ به سواری
عه ره به یه کی پچوکی دوو که سی چوون بو گه ران ، دهسته
چله و به دهست په رهنس (سه رچ) وه بوو . چاریش له ناو
عه ره به که دا به نیشان و ئونی فورمه ی نالبایی « عه قیدو » و به
بی شم شیر پالتویه کی ره شی له خویه وه پچاوه وه دانیشتبوو
چوون بو جیگا پیروزه که ی مه سیحیه خوشه ویسته کانیان . هر
له گه ل که یشتتیان چار بو ماوه ی چند سه عاتیک له سه رنه ژنو
به چوکدا هات و دانپشت . زور پاراپه وه له دواپی دا له گه ل
قه شه یه کی (130) سالی دا که وته وتووویژ .

چار له قه شه که ی پرسی : توله کوی نه خویت ، چون نه ژیت ؟

قه شه به په نجه نه موستی بو قوژبنیک دریزکرد

چار دا چله کی : تابووت ؟! تابووت

قه شه :

به ته وو ناینیکی به هیزه وه به دهنگیکی زور به رزه وه وتی ناء !
ناء ! له م جیگایه ی خوم دا . جیگای هه موومان ، نه و جیگایه ی
که چاریکی تر لی ده رناچین ، هه لئاستینه وه !!!
چار سه رچ گه رانه وه . له ریگه و گه رانه وه دا له پر قه برخه و
په راسوی چار هاته نیش و نازار . له جی مه زره یه کی شینایی و
دلگیرا عه ره به که ی ویستان دابه زی . ماوه یه که به سه رنجه وه به

نه ده بییش ، به سه ر لیکولینه وه ی ره خنه بییشدا رانه هینریت ،
چونکه نه و لیکولینه وه یه شیکردنه وه ی کاری نه ده بی یه و گه رانه
به دوا ی ره گو ما که سه ره تاییه کان ، تا نه و که سه ی چیژی لی
وره نه گریت ، به هه مان نه و قوناغه نیستاتیکایی و نیفیعالیانه دا
تیپه ریت ، که نو سه ره که له کاتی داهینان و خولقاندنا بی ی رت
بووه .. به مه ییش تولستوی واته نی : (په تایی پاک ی نیستاتیکایی
بو نه و چیژره رگره نه قل نه بییت .. ، نه وه ی ناشکرایشه
(شیکردنه وه) ی کاری نه ده بی و دوزینه وه ی ره گو ما که کان ،
زاراوه یه کی راسته و راستی کیمایی به .. هه ر لیره شدا نه بی
نه وه هه لئه بویرین و بلین : هه روه ک چون لیکوله ره وه ی
کیمایی - له نیو نه زمونگه دا - نه بی واز له رای تاییه تی خوی و
وناره زووی خودی خوی بهینی ، نه ناوایش نه بی ره خنه گرو
نه دیب واز له (انطباعات) و ناره زووی تاییه تی خویان بینن ،
چونکه نه له کیمیا و نه له نه ده با ، نه و جوړه (انطباعات) و
ناره زووانه بایه خیان نیه و جییان نابیته وه ... !! مه گه ر
به ده گمن !!!

کاری نه ده بییش جه سته یه کی مه وزوعیانه و سه ره به خویه و گه لی
هوی تیکچرژانی وای تاییه که هیچ جوړه پیداویستی یه کی
به دهستی نو سه رو به خامه ی ره خنه گره وه نیه ... تاکه
دهستپوه ردانیکیش که بو نه دیب بلوی و بشی نه وه یه که : به و
په ری لیه اتووی و زیره کییه وه ، ته ماشای ره وتی تیکچرژانی نیو
کاره که بکات و به س .... تاکه به لگه نامه یه کیش که بکری
ره خنه گره دهستی بو دریز بکات ، ته نیا (شیکردنه وه) یه نه ک
ته فسیرکردن ، چونکه له ته فسیرکردنا ره خنه گره چه واشه
نه بیته هه لئه فریوی و وای لی دی تابیت و هه ر به هه وه سپرانی
خوی بخاته نیویا (سه ر) نه و کاره نه ده بی یه .

تا به م بی یه نه و مه وزوعیه ته زانستی یه ی که تیکچرژانی
کیمایی بی به نده ، به شیک ی هه ره مه زن و پیویستی داهینانی
زیندووی نه ده بی یه و له هه مان کاتیشا له حه تمیه تی ره خنه و
لیکولینه وه ی له بارو پوختی نه کادیمی یه ... !!

نازانم نه دیب و شاعیر و هونه رمه ندو چیروکنوس و ره خنه گرانی
نیمه ش جییان له باره و چی نه لین و چونی بو نه چن .. و چوینیش
له ته ک قوتا بخانه و ریپازه کانی هونه ری و سایکولوژی و میزووی و
زمانه وانی و کومه لایه تیا نه یسازینن ... !!